

№ 13 (702)
Красавік 2018 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

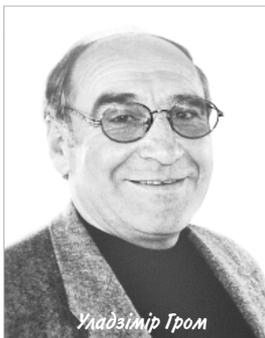
bfk.by

У нумары:

- **Народны танец: адбудзецца IV конкурс «Ветразь» –** стар. 2
- **Творчы конкурс: ушанаванне мастакоў-сцэнографу –** стар. 3
- **Рэгіён: Саракі і чаканне вясны на Клімавічыне –** стар. 5

Ці грымне яшчэ адзін Гром у Беларусі?

У прадмове міністра культуры Рэспублікі Беларусь Юрыя Бондара да энцыклапедычнага даведніка «Заслужаныя амаатарскія калектывы», які 3 сакавіка быў прэзентаваны на XXV Мінскай міжнароднай кніжнай выставцы выдавецтвам «Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі», згадваецца, што ўпершыню ў 2002 г. званне заслужанага атрымаў ансамбль «Крупніцкія музыкі» Крупніцкага цэнтра культуры імя У.М. Грома. Цяпер колькасць заслужаных амаатарскіх калектываў у краіне больш за сто.

Уладзімір Гром

Гціплыя звесткі, змешчаныя ў даведніку, дадаюць, што ансамбль быў створаны ў 1982 г., а з 1985-га носіць званне народнага. Паведамляецца і пра колькасць удзельнікаў, іх узрост, інструментальны склад, рэпертуар і кіраўніцтва.

На жаль, не ўзгадваецца стваральнік першага ў краіне заслужанага амаатарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, музея народных інструментаў, майстра народных музычных інструментаў, даследчык-

фалькларыст, заснавальнік народных ансамбляў і шматлікіх ініцыятываў па адраджэнні і захаванні традыцый народнай творчасці і папулярызаванні народнага мастацтва, лаўрэат прэміі «За духоўнае адраджэнне», кавалер медаля Францыска Скарыны Уладзімір Гром.

Дзякуючы гэтаму русліўцу народнай музычнай культуры, які цягам чвэрці стагоддзя ўзначальваў ансамбль, адраджаныя традыцыі выканання на духавых народных інструментах, падрыхтаваная плеяда таленавітых музыкаў, выданне 7 рэпертуарных зборнікаў. Інструментальныя ітэсы, хараграфічныя кампазіцыі і народныя песні ў выкананні «Крупніцкія музыкі» заваявалі вялікую аўдыторыю ў краіне і сталі своеасаблівым брэндам Беларусі не толькі ў Расіі, але і ў еўрапейскіх краінах – Бельгіі, Галандыі, Германіі, Італіі, Латвіі, Літве, Польшчы, Румыніі, Францыі, Чэхіі, Эстоніі, а таксама ў Азіі – у Кітаі і Японіі.

(Заканчэнне на стар. 6)

Хрыстос Уваскрос!
Віншуем усіх землякоў са светлым святам!

21 – 22 красавіка ў Беларусі і замежжы пройдзе Фэст экскурсаводаў

18 красавіка ва ўсім свеце па ініцыятыве ЮНЕСКА адзначаецца Міжнародны дзень помнікаў і мясцінаў. У Беларусі да яго прымеркаваны Фэст экскурсаводаў, пад час якога бясплатна можна трапіць на самыя разнастайныя ўнікальныя аўтарскія экскурсіі па ўсёй краіне, а таксама ў замежжы.

Кожны дзень, ідучы на працу ці заняткі, мы абмінаем унікальныя помнікі культуры, архітэктуры, прыроды, але нават не здагадваемся пра гэта. Дзякуючы Фэсту экскурсаводаў з'яўляецца магчымаць па-іншаму зірнуць на штодзённыя рэчы і перамяніць сваё стаўленне да спадчыны. Пад час вандровак гіды і краязнаўцы звяртаюць увагу наведнікаў не толькі на велічныя замкі і манументальныя палацы, але і на дарагія сэрцу невялікія дамкі, заняпалыя сядзібы – усё, што стварае непаўторнасць роднага краю.

Сёлета Фэст экскурсаводаў пройдзе 21 – 22 красавіка. Кожны год ён мае свае адметнасці, і дзевяты фэстэйскі сезон не стане выключэннем.

Апроч новых незвычайных экскурсіяў упершыню ў межах свята пройдзе Беларуская інтэлектуальная гульня, што будзе прысвечаная тэме гісторыка-культурнай спадчыны і турызму.

Экскурсіі ў межах Фэсту запланаваныя самыя разнастайныя: дзіцячыя, літаратурныя, роварныя, анімаваныя, экскурсіі-квэсты. Таксама адбудуцца вандроўкі для людзей з абмежаванымі магчымасцямі. Пад час Фэсту пройдучь цікавыя імпрэзы і майстар-класы.

Як звычайна, сягне Фэст і ў замежжа. Сярод еўрапейскіх гарадоў экскурсійныя вандроўкі адбудуцца ў Варшаве, Празе, Вільні, Львове і інш.

Ідэя Фэсту нарадзілася ў 2009 годзе ў асяродку неаб'явавага да гісторыі людзей, і штогод ён пашыраецца, выклікае вялікую цікавасць у наведнікаў. Адбылося ўжо 8 фестываляў, якія наведалі тысячы ўдзельнікаў, прайшлі сотні цікавых разнапланавых экскурсіяў. За гэты час у Фэсту з'явіліся пастаянныя наведнікі і шматлікія прыхільнікі, якія з нецярпліваасцю чакаюць штогадовае свята экскурсіяў.

Арганізатарамі Фэсту экскурсаводаў – 2018 выступаюць Беларускі камітэт Міжнароднай Рады па помніках і мясцінах (ICOMOS), Беларускае грамадскае аб'яднанне экскурсаводаў і гідаў-перакладчыкаў, Нацыянальнае агенцтва па турызме, Беларускі фонд культуры.

Падрабязную інфармацыю можна даведацца па тэлефоне +37529-776-24-35, а таксама на сайце фестываля festguides.by.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Творчы конкурс

21 красавіка 2018 г. а 10-й гадыне ў Мінскай СШ № 168 (вул. Жукоўскага, 10/5) адбудзецца IV адкрыты конкурс выканаўцаў беларускіх народных танцаў «Ветразь»

Даведачка

IV адкрыты конкурс выканаўцаў беларускіх народных танцаў (праводзіцца ў адпаведнасці з раённай адукацыйна-культурнай праграмай «Традыцыйная культура і моладзь» (2015 – 2020 гг.), зацверджанай упраўленнем адукацыі, спорту і турызму адміністрацыі Кастрычніцкага раёна г. Мінска, пратакол № 6 ад 26.11.2015 г.

Заснавальнікі і арганізатары конкурсу – упраўленне адукацыі адміністрацыі Кастрычніцкага раёна г. Мінска, Цэнтр дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска, Кастрычніцкая раённая арганізацыя г. Мінска РГА «Белая Русь» пры ўдзеле кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры».

Рада экспертаў:

Шылькіна Алена Міхайлаўна, дацэнт кафедры харэаграфіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, старшыня;

Васіленя Людміла Яўгенаўна, старшы выкладчык кафедры тэорыі і метадыкі выкладання мастацтва, балетмайстр-пастаноўшчык народнага ансамбля музыкі, танца і песні «Рэй» Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка;

Каліноўская Алена Тадэвушаўна, вядучы спецыяліст Нацыянальнага інвентарна нематэрыяльнай культурнай спадчыны інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў;

Струеў Анатоль Андрэвіч, кіраўнік узорнага харэаграфічнага ансамбля «Дзянінкі» гімназіі № 4 г. Мінска;

Шчадрына Эвеліна Вячаславаўна, старшы выкладчык кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Конкурсная праграма прадугледжвае выкананне рэгіянальных (лакальных) варыянтаў беларускіх народных побытавых парных танцаў:

«Лявоніха», «Каргуз», полька «Матылёк», «Пічкі», «Верабей», «Базар»;

«Лявоніха», «Какетка», «Мальвіна», «Падэспань», «Полька імправізаваная», «Грачанікі», «Ойра»;

«Лявоніха», «Кракавяк», вальс «Залатыя горы», «Полька імправізаваная», «Мікіта», «Ночка», «Гапак»;

«Лявоніха», «Полька імправізаваная», «Мікіта», «Субота», «Лысы», «Какетка», «Каханачка», «Барыня» (імправізаваная форма), «Вальс».

I група (3 – 5 кл.); II група (6 – 8 кл.); III група (9 – 11 кл.); IV група (моладзь 17 – 31 год).

У рамках конкурсу беларускіх народных танцаў «Ветразь» праводзіцца эксперыментальны конкурс танцораў-салістаў у намінацыі: «Мікіта», «Чобаты».

Даведакі на тэлефоне:

Лобараў Раман Васілевіч, тэл. 8044-749-59-04 (vel.); e-mail: lobarev1988@mail.ru.

Цэнтр дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь»; г. Мінск, вул. Чкалава, 1, к. 4.

Фота Наталі КУПРЭВІЧ

Набыткі Мінскага абласнога аддзялення грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры»

1. Арганізаваныя мерапрыемствы Міжнароднай праграмы «Шляхамі Скарыны: да 500-годдзя выдання Пражскай Бібліі». Адбыліся музычныя канцэрты артыстаў сімфанічнага аркестра Маладзечанскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.К. Агінскага ў Кракаве, Празе, Падуі, Фларэнцыі і Рыме. Усталяваная мемарыяльная дошка ў гонар святых Мяфодзія і Кірылы ў саборы Сан-Клементэ ў Рыме. Пераданае факсімільнае выданне «Кніжнага спадчына Францыска Скарыны» Падуанскаму ўніверсітэту.

2. Праводзіцца абласны конкурс на лепшы малюнак помніка гісторыка-культурнай спадчыны, прымеркаваны да Міжнароднага дня помнікаў і гістарычных мясцінаў і ў межах Года малой радзімы.

3. Рэалізавана культурна-асветніцкая праграма «Шляхамі знакамітых земляжоў» (Мінск, Маладзечна, Заслаўе, Слуцк, Салігорск, Смаргонь, Навагрудак, Вілейка і інш.).

4. Правядзеная Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Культурная спадчына роду Агінскіх і яе значэнне для сучаснага развіцця грамадства» (Беларусь, Расія, Літва, Польшча, Украіна; сумесна з Мясцовым дабрачынным фондам «Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага»).

5. Ажыццёўлена даследаванне па вывучэнні практык сацыяльнай адказнасці бізнесу і дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў сферы культуры ў межах Рэспубліканскага конкурсу «Лепшы горад для бізнесу Беларусі» 2016 і 2017 гг. (сумесна з Цэнтрам міжкультурнага дыялогу і сацыяльнага развіцця Рэспубліканскай канфедэрацыі прадпрыемальніцтва і пры падтрымцы Міністэрства эканомікі Рэспублікі Беларусь).

6. Праведзены шэраг круглых сталаў, прысвечаных пытанням кансервацыі і ўвядзення ў турыстычны абарот сядзібы Святаполк-Чацвірцінскіх у в. Жалудок Гродзенскай вобласці.

7. Падрыхтаваныя дакументы да стварэння культурна-турыстычнага кластара «Гісторыя і сучаснасць» (сумесна з Мясцовым гісторыка-культурным фондам «Ляліва» і Рэспубліканскай канфедэрацыі прадпрыемальніцтва).

8. Праведзены шэраг суботнікаў па добраўпарадкаванні тэрыторыі помніка гісторыка-культурнай спадчыны – сядзібы роду фон Гутэн-Чапскіх у в. Прылукі.

9. Перададзеныя мастацкія творы заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Яўгена Ждана Сноўскай сярэдняй школе.

Шмат іншых праектаў здзяйсняюцца з дзяржаўнымі і грамадскімі арганізацыямі па пытаннях мастацтва і культуры, міжнародных культурных зносінаў.

Старшыня Мінскага абласнога аддзялення Беларускага фонду культуры Павел СІПЦЬКА

На тым тыдні...

● **29 сакавіка ў Літаратурным музеі Пётруся Броўкі адкрылася выстаўка «Ты для мяне...»**, упершыню прысвечаная жонцы паэта Алены Міхайлаўне.

...Ты для мяне –
Зямля і неба,
Святло і морак,
Дзень і ноч!..

Прыгожая пара Броўкаў пранесла сваё каханне праз усё жыццё, яны перажывалі разам любую бяду і нястачу, радаваліся ўзнагародам, сумавалі ў разлуцы. Было ўсё ў жыцці: расстрэл бацькі Алены Міхайлаўны ў 1937-м, высылка маці і брата ў лагery, выпрабаванні не толькі вайной, але і славай мужа, знешнім дастаткам у сям'і. Усё вытрымаў чысты і шчыры саюз двух сэрцаў. Сярод заслугаў Алены Міхайлаўны і тое, што яна змагла захаваць літаратурную спадчыну Пятра Усцінавіча, стала першым дырэктарам Літаратурнага музея Пётруся Броўкі.

● **29 сакавіка ў Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адкрылася выстаўка «Беларускі буквар: 400 гадоў гісторыі»** да юбілею першага ў свеце выдання пад назвай «Буквар» (Еўе, 1618).

На выстаўцы дэманструюцца знакамітыя буквары і азбучкі XVI – XXI стагоддзяў – розныя па складзе, трафіцы, мастацкім аздабленні, педагогічных прыёмах навучання чытання і пісьму.

Сярод экзанатаў прадстаўлены адны з самых старажытных айчынных кніг для навучання. Сярод іх – і знакамітыя буквары з праваслаўнай манастырскоў, і малавядомыя выданні для ўніяцкаў і старавераў.

Асабліва цікавыя беларускія падручнікі для навучання чытання пачатку XX стагоддзя: беларускія лемантары і чытанкі Каруся Каганца, Цёткі (Алаізы Пашкевіч), Якуба Коласа, Вацлава Ластоўскага, Янкi Станкевіча, Леанілы Гароўкай і інш. Шмат нечаканага можна знайсці ў беларускіх савецкіх букварах перыяду ліквідацыі непісьменнасці, у заходнебеларускіх букварах, выданнях беларускай дыяспары за мяжой.

Адным з найлепшых беларускіх буквароў XX – пачатку XXI стагоддзя лічыцца знакаміты «Буквар» Анатолія Клышкі, які ўпершыню быў выда-

дзены ў 1969 г. і перавыдаваўся 23 разы на беларускай, рускай і польскай мовах. Ён атрымаў залаты медаль Міжнароднай Лейпцыгскай кніжнай выстаўкі ў 1977 г., а ў 2004 г. прызнаны лепшым падручнікам года на выстаўцы ў Франкфурце-на-Майне. На выстаўцы можна ўбачыць і найноўшыя буквары, падрыхтаваныя Вольгай Цырынавай.

Але, відавочна, найбольш цікавай задачай для гасцей Музея кнігі была спроба знайсці той самы «Буквар», з якога яны пачыналі сваю школьную навуку. Выстаўка дапоўнена старымі дзённікамі і сшыткамі, невядомымі

сучасным школьнікам прыладамі для пісьма і іншымі артэфактамі школьнага жыцця.

● **30 сакавіка ў Літаратурным музеі Пётруся Броўкі адбылася чарговая сустрэча праекта «Чытаем сваё. Класіка»** пад назвай «Мсціслаўцы. Сяброўства пад час чумы». Вершы Аркады Куляшова, Юлія Таўбіна, Змітрака Астапенкі чыталі землякі паэтаў-мсціслаўцаў. Вяля вечаару Ганна Севярынец.

Куды бягучы тры сёжкі з роднага горада? Ці ёсць месца сяброўству ў страшны час? Тры выбітныя паэты, адзін з якіх лёг у Курапатах, другі знік без вестак пад час вайны, трэці – ардэнаносец і ўлюбёнец улады – усё жыццё хаваў у сэрцы боль за сяброў. Што іх яднала і што раз'ядноўвала? Што набыла і страціла літаратура ў іх асобах? Гэта бадай што самая прыгожая і самая трагічная гісторыя сапраўднага сяброўства ў міжваенны час.

● **31 сакавіка**, напярэдадні Дня смеху, у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адбылася прэзентацыя кнігі **шаржаў і пародыяў на сучасных беларускіх літаратараў «Заморожаныя пачуцці»**.

Ва ўтульнай атмасферы музейнай кавярні паэт, празаік, сатырык, аўтар паэтычнай часткі кнігі Анатоль Эзэкаў прачытаў свае тонкія літаратурныя пародыі. Мастак-графік Алег Карповіч, які стварыў дабрадушна-гумарыстычныя шаржы на герояў пародыяў, на прыкладзе сваіх працаў паказаў, што такое гумар у выяўленчым мастацтве.

**«Краязнаўчая газета»:
700 нумароў за 15 гадоў**

*Паважаная рэдакцыя «Краязнаўчай газеты»!
Дазвольце павіншаваць з 15-годдзем вашага выдання і выхадам 700-га нумара «Краязнаўчай газеты»!*

Цягам многіх гадоў Мастоўская раённая бібліятэка з'яўляецца актыўным падпісчыкам газеты. Нам вельмі прыемна, што вы друкуеце ўсе матэрыялы аб працы бібліятэк нашага раёна. Дзякуй вам за супрацоўніцтва! Газета з'яўляецца дакладнай крыніцай цікавага і змястоўнага матэрыялу краязнаўчага зместу, які выкарыстоўваюць у працы бібліятэкі, у тым ліку і пры абслугоўванні чытачоў.

Сярод пажаданых добрых навінаў, актыўных чытачоў і цікавай інфармацыі хочацца прапанаваць, каб газета, калі ёсць такая фінансавая магчымасць, выходзіла ў поўнакаляровым фармаце (гэта можа быць нейкія святочныя нумары альбо 1-я старонка газеты).

*З павагай,
Вольга КОРШУН, метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу
Мастоўскай раённай бібліятэкі*

Браслаўскія аграгарадкі чыталі паэтычныя радкі

Году малой радзімы і Сусветнаму дню паэзіі была прысвечаная акцыя «Браслаўскія аграгарадкі чытаюць паэтычныя радкі», якая прайшла ў бібліятэках Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Браслаўскага раёна.

Публічныя бібліятэкі працуюць у 11 аграгарадках Браслаўшчыны, і ўсе яны актыўна ўдзельнічалі ў акцыі. Бібліятэкары выйшлі па-за сцены сваіх устаноў, каб ахапіць «паэтычнай хваляй» як мага больш землякоў. Паэзію беларускіх, у тым ліку і мясцовых аўтараў чыталі ўголос і самі бібліятэкары, і іх

аднавяскоўцы – у крамах, школах, ляціцтвах, медыцынскіх установах, канторах сельгаспрадпрыемстваў, аддзяленнях сувязі і проста на вуліцах. Найбольш актыўнымі былі жыхары аграгарадкоў і бібліятэкары Відзаўскай гарпасялковай, Пагашчанскай, Іказненскай, Богінскай бібліятэк. На памяць аб правядзенні акцыі яе ўдзельнікі атрымалі невялікія паэтычныя ўлёткі.

*Ірына МАКАРЭВІЧ,
загадчык аддзела бібліятэчнага
маркетынгу ЦБС Браслаўскага раёна*

Ушанаванне маладых мастакоў-сцэнографў

Іван Ушакоў – знакаміты беларускі мастак-сцэнограф, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі. Творчасць Івана Міхайлавіча – іскравая старонка ў развіцці беларускага тэатральна-дракарэаграфічнага мастацтва. Цягам сваёй творчай дзейнасці ён аформіў звыш 40 спектакляў. Па ініцыятыве ўдзельнікаў Саюзу Данілаўны сумесна з Музеем гісторыі тэатральнай і музычнай культуры і грамадскім аб'яднаннем «Беларускі фонд культуры» ў 2000 годзе была заснаваная штогадовая прэмія імя заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі І.М. Ушакова за лепшае мастацкае афармленне прэм'ернага спектакля. Цягам васьмнаццаці гадоў паспяхова праходзіць конкурс імя І.М. Ушакова, удзел у якім прымаюць маладыя мастакі-сцэнографы. Уручэнне прэміі прымеркаванае да Міжнароднага дня тэатра. Дзякуючы конкурсу фонды музея папаўняюцца арыгінальнымі творамі мастацтва сцэнаграфіі.

Сёлета 22 сакавіка адбылося чарговае пасяджэнне журы конкурсу імя І.М. Ушакова, у якім прынялі ўдзел мастакі сямі беларускіх тэатраў: Пётр Анашчанка – «Вельмі простая гісторыя» М. Ладо, рэжысёр А. Лукашэнка (Палескі драматычны тэатр, г. Пінск); Кацярына Шымановіч – «Запалкі» К. Сцешыка, рэжысёр Т. Ларына (Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы); Дар'я Дубовік – «Мой Надзеіны Сабра: 101» В. Стапэні, рэжысёр

пастаноўшчык В. Клімчук (Беларускі тэатр «Лялька»); Наталія Лавіцкая-Ярмолава – «Самая-самая» Н. Абухова, рэжысёр С. Гергель (Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа); Андрэй Жыгур – «Дрэвы паміраюць стоячы» А. Касон, рэжысёр В. Анісенка (Гомельскі абласны драматычны тэатр); Крысціна Баранова – «Метал» Ж. Гальсэрана, рэжысёр В. Краўчанка (Гомельскі гарадскі маладзёжны тэатр); Людміла Скітовіч – «Евангелле ад Іуды» У. Караткевіча (Беларускі дзяржаўны тэатр лялек).

26 сакавіка адбылося ўрачыстае ўзнагароджанне пераможцаў. Пераможца 18-га конкурсу імя заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі І.М. Ушакова за лепшае мастацкае афармленне спектакля стала Кацярына Шымановіч. Ганаровай граматай Беларускага фонду культуры была ўзнагароджана Дар'я Дубовік. Усе ўдзельнікі атрымалі права зрабіць персанальную выстаўку ў Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры.

Пад час мерапрыемства дыплом ЮНЕСКА быў уручаны журналісту газеты «Культура» Настасі Панкратавой за прапаганду беларускага тэатральнага мастацтва ў сродках масавай інфармацыі.

*Танна ГРЫБКО,
вядучы навуковы супрацоўнік
Музея гісторыі тэатральнай
і музычнай культуры*

Нашы віншаванні

Мастак беларускай гісторыі

28 сакавіка сваё 70-годдзе адзначыў вядомы беларускі мастак **Алесь ЦЫРКУНОЎ**, ураджэнец вёскі Лясань Жлобінскага раёна.

У 1976 годзе А. Цыркуноў скончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут. Як мастак працуе ў розных жанрах. У сваіх творах увабляе падзеі Беларускай гісторыі і знакамітых асоб (стварыў вобразы Францыска Скарыны, Янкі Купалы, Якуба Коласа ды іншых), піша пейзажы, нацюрморты.

Актыўна А. Цыркуноў займаецца і краязнаўствам, не забывае і родную Жлобіншчыну. Так, летась мастак пабываў у Моршанскай школе, дзе сустрэўся з вучнямі і настаўнікамі. Там жа гутаркі стаў лёс аднаго з выпускнікоў мясцовай школы – пісьменніка Уладзіміра Содала (1937 – 2015). А. Цыркуноў падараваў школе матэрыялы, што тычацца жыцця і творчасці пісьменніка, у тым ліку і ягоная кнігі з шчырымі пажаданнямі моршаньцам ад жонкі творцы – Клары Барысаўны. Завітаў наш зямляк і ў Цэнтральную раённую бібліятэку імя Н.К. Крупскай, якой падараваў копію свайго плаката «Радавод Полацкіх і Вялікіх Беларускіх (Літоўскіх) князёў».

Наведваецца творца і ў Жлобінскі дзяржаўны гісторыка-краязнаўчы музей. Па дамоўленасці з мастаком сёлета ўвосень у філіяле музея, сядзібе XIX стагоддзя Козел-Паклеўскіх у Чырвоным Беразе, адбудзецца яго персанальная выстаўка карцінаў.

*Мікалай ШУКАНАЎ
Фота аўтара*

Беларускі фонд культуры і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» віншуюць сп. Цыркунова з паважным юбілеем, зычаць здароўя і моцы. Няхай яшчэ шмат гадоў бруіць крыніца вашага натхнення, што ўзбагачае нашу беларускую культуру!

роддзі русінскай інтэлектуальнай эліты пачынае афармляцца канцэпцыя аб'яднанай "кроўю і глебай", супольнай мовай і культурай нацыі, якая мае гістарычныя традыцыі ўласна "рускай" дзяржаўнасці. Важнейшым фактарам этнічнай самаідэнтыфікацыі І. Марзалюк лічыць канфесійную прыналежнасць. Прычым, на яго думку прыняцце каталіцызму азначала разрыв са старабеларускім этнасам і поўную «ментальную і моўную» паланізацыю або літуанізацыю. Адзначу, што гэтае канфесійнае абмежаванне не дазваляе зразумець удзелу прадстаўнікоў каталіцкай шляхты ў працэсе фармавання беларускай ідэі ў XIX – пачатку XX ст.

Уласнае даследаванне грамадска-палітычнай дзейнасці літоўскіх і беларускіх палякаў у апошнія пяцідзесяцігоддзе гісторыі Расійскай імперыі, імкненне зразумець месца і ролю «польскага пытання» ў беларускай гісторыі прымусіла звярнуцца да аналізу этнакультурнай сітуацыі на беларускіх землях на працягу ўсяго XIX ст. У выніку таксама была выпрацаваная пэўная схема развіцця беларускай ідэі, прадстаўленая ў манатрафі «Паміж краёвасцю і нацыянальнай ідэяй...». Пры гэтым выкарыстоўвалася паняцце «ліцвінскага традыцыя», уведзенае ў навуковы зварот Святалай Куль-Сяльверставай, а

ідэі, што былі выпрацаваныя ўжо на пачатку XX ст.

У першай палове XIX ст. беларускае культурнае назапашванне адбывалася ў межах згаданай «ліцвінскай традыцыі». Ліцвінства грунтавалася на гістарычных і культурных традыцыях Вялікага Княства Літоўскага, пэўнай тэндэнцыі дэмакратызацыі, якая працягвалася ў цякавадзі да народнай культуры, на ўсведамленні этнакультурнай адметнасці як ад рускіх, так і ад палякаў з этнічнай Польшчы. Яно было часткай рэчпаспалітоўскага патрыятызму, хоць і адрознівалася высокай ступенню аўтаномнасці.

Па сваёй канфесійнай прыналежнасці большасць прадстаўнікоў гэтай традыцыі з'яўляліся вернікамі каталіцкага касцёла, а па саслоўным складзе належалі да шляхты. Літаратурныя і публіцыстычныя творы ў межах гэтай традыцыі ствараліся пераважна на польскай, а таксама на літоўскай і беларускай мовах. Апошнія перадавалася на пісьме лацінкай. Цэнтрам «ліцвінскай традыцыі» з'яўлялася Вільня.

Калі вытокаў беларускага культурнага назапашвання ў межах «ліцвінскай традыцыі» стала прафесура Віленскага ўніверсітэта першай трэці XIX ст. Працы Міхала Ваброўскага, Ігната Даніловіча, Юзафа Ярашэвіча,

цыі – усведамленне самабытнасці Беларусі як «Заходняй Русі», апеляцыя да гістарычных традыцый Полацка-ка княства, высокая ацэнка ролі праваслаўнай царквы ў гісторыі «заходнерускіх земляў», антыпольскасць і антыкаталіцкасць. Паводле канфесійнай прыналежнасці большасць прадстаўнікоў заходнерускай традыцыі былі ўніятамі, а пасля 1839 г. – вернікамі праваслаўнай царквы. Многія належалі да праваслаўнага духавенства, займалі дзяржаўныя ці вайсковыя пасады або былі звязанымі з расійскімі магнатамі. Літаратурныя і публіцыстычныя творы пісаліся па-руску і па-беларуску. Беларуская мова, якую часцей называлі «заходнерускай гаворкай», перадавалася кірыліцай.

Заходнеруская традыцыя ў першай палове XIX ст. развівалася пераважна на Гомельшчыне і Магілёўшчыне. Яе прадстаўнікоў Аляксандр Цвікевіч назваў «беларусафіламі ў расейскай культуры». Да іх можна аднесці арцыбіскупа Станіслава Богуш-Сесранцівіча, аўтара польскамоўнай гістарычнай працы «Аб Заходняй Расіі («О Rosji zachodniej»). Магілёў, 1793) і гіпатычнай першай беларускай граматыкі, археографа Івана Грыгаровіча, гісторыкаў Міхаіла Без-Карніловіча і Восіпа Турчыновіча, этнографа і філалага Паўла Шпілеўскага, аўтара кірылічнай «Краткой грамматики белорусского наречия» (1846) ды інш.

Падзеі першай паловы 1860-х гг. моцна паўплывалі на далейшую эвалюцыю працэсу беларускага культурнага назапашвання. Адмена прыгоннага ладу ў 1861 г. і паўстанне ў 1863–1864 гг. значна прыспешылі працэс пэўнай дэмакратызацыі грамадства. Маніфест 19 лютага 1861 г. нанёс моцны ўдар па яго саслоўнай структуры. Паўстанне паспрыяла палітычнай актывізацыі сацыяльных нізоў незалежна ад таго, на чым баку яны апынуліся. Яно ж прыспешыла працэс ліквідацыі прыгонніцтва. Увесну 1863 г. улады, баючыся пашырэння паўстання, дазволілі сялянам Беларускі-Літоўскага краю выкупаць зямлю і выдзелілі на гэта дзяржаўныя крэдыт.

Аднак гэтая своеасабліва «мадэрнізацыя» грамадства адбывалася ва ўмовах палітыкі русіфікацыі. Фактычна адзінай магчымасцю легальнай грамадска-культурнай працы на карысць Беларусі і Літвы, сфармаваўся пэўны тып грамадскага «работніка Краю» (А. Кіркор, Я. Тышкевіч ды інш.). Пасля паўстання легальныя магчымасці такой працы зніклі. Большасць прадстаўнікоў мясцовай паланізаваў эліты пачало арыентавацца на Польшчу і на яе культурныя патрэбы. Падмурок з-пад «ліцвінскай традыцыі» таксама выбывала поўная русіфікацыя афіцыйнай сістэмы адукацыі і забарона друку на польскай і літоўскай мовах і на беларускай (1859) мове лацінкай.

Між тым расійскія ўлады актыўна разыгрывалі «беларускую карту». Ва ўрадавых статэстыках і картах побач з назвамі «велікарусы» і «маларусы» выкарыстоўваўся тэрмін «беларусы». Пашыралася ўжыванне тэрміна «Беларусь». У 1869 г. улады дазволілі друкаваць на беларускай мове «грамадзянкай» этнаграфічныя зборнікі.

Алесь СМАЛЯНЧУК,
доктар гістарычных навук
(Працяг будзе)

Ліцвінства, заходнерусізм і беларуская ідэя ў XIX — пач. XX ст.

Адным з прыярытэтных накірункаў гістарыяграфіі Рэспублікі Беларусь з'яўляецца даследаванне эвалюцыі беларускага руху і фармавання нацыянальнай ідэі. Намаганні беларускіх даследчыкаў рубяжа XX – XXI стст. былі даволі плённымі. Працы Аляксея Кайкі, Юрыя Туронка, Міхася Біча, Станіслава Рудовіча, Алега Латышонка, Яўгена Мірановіча, Захара Шыбека, Андрэя Унучака, Пайла Церашковіча, Сяргея Тоцка ды інш. значна паглыбілі нашы веды аб працэсе беларускага нацыянальна-культурнага Адраджэння. Але асаблівай увагі заслугоўваюць спробы пабудовы канцэптуальнай схемы развіцця беларускага нацыянальнага руху і выпрацоўкі беларускай ідэі на працягу XIX – пачатку XX ст.

У першую чаргу, трэба нагадаць пра схему, прапанаваную А. Каўкам у энцыклапедычным артыкуле «Беларускі нацыянальна-вызваленчы рух» (1993). Аўтар вылучыў два асноўныя этапы беларускага руху – «пачаткова-падсвядомы рух "у сабе", здзейснены пераважна ў рамках польскага нацыянальна-вызваленчага працэсу (1794 – 1863)», і рух «для сябе» з усведамленнем уласна беларускіх нацыянальных інтарэсаў і імкненнем да ўласнай дзяржаўнасці (1864 – 1918). На жаль, гэтая канцэпцыя не стала прадметам дыскусіі.

Важным крокам у вывучэнні праблемы стала кніга польскага даследчыка Рышарда Радзика «Między zbiorowoscia etniczną a wspólnota narodowa. Białorusini na tle przemian narodowych w Europie Środkowo-Wschodniej XIX stulecia». Праўда, і яна не выклікала шырокага абмеркавання, хоць варта адзначыць рэцэнзію Я. Мірановіча, які звярнуў увагу на адсутнасць у аўтарскім пераліку пачынальнікаў беларускага Адраджэння прадстаўнікоў мясцовай праваслаўнай эліты.

Таксама трэба згадаць кнігу Ігара Марзалюка «Людзі даўняй Беларусі: этнаканфесійныя і сацыякультурныя стэраатыпы (X – XVII ст.)» (Магілёў, 2003). Аўтар не лічыць нацыю прадуктам эпохі мадэрнізацыі, падзяляючы падыход прымардыялістаў. Паводле І. Марзалюка, ужо ў XVI ст. «у ася-

Міхаіл Ваброўскі

таксама паняцці «заходнеруская традыцыя» і «беларускае культурнае назапашванне». Пад апошнім разумеліся тыя падзеі культурнага жыцця, што спрыялі пранікненню ў культуру эліты беларускай мовы і фармавалі адметную гістарычную свядомасць. На гэтым этапе ствараўся свайго роду культурны падмурок для развіцця нацыянальнага руху за культурную і палітычную эмансцыпацыю.

Нагадаю асноўныя моманты прапанаванай схемы і засяроджуся на тых варыянтах беларускай нацыянальнай

Івана Лабойкі спрыялі фармаванню адметнай «ліцвінскай» гістарычнай памяці. Не без іх уплыву ўзніклі таварыствы філаматаў і філарэтаў. Традыцы гэтай гістарыяграфіі працягвалі браты Яўстах і Канстанцін Тышкевічы, Таадор Нарбут і Адам Кіркор.

У літаратуры адным з найбольш яркіх прадстаўнікоў ліцвінскай традыцыі можна лічыць Адама Міцкевіча. Таксама трэба адзначыць творчасць Яна Баршчэўскага, Яна Чацота, Аляксандра Рыпінскага, Людвіка Кандра-

Ігнат Даніловіч

товіча (Уладзіслава Сыракомлі) і Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Да гэтага шэрагу варта далучыць Вікенція Канстанціна (Кастуся) Каліноўскага. Аналіз агонных тэкстаў дазваляе сцвярджаць, што і тут мы сустракаемся з правай ліцвінства па меншай меры ў палітычнай сферы.

Адначасна антыпольскае палітыка расійскіх уладаў падштурхнула афармленне заходнерускай культурнай традыцыі, якая таксама спрыяла працэсу беларускага культурнага назапашвання. Характэрныя рысы гэтай трады-

Як на Клімавіччыне Саракі святкуюць і вясну чакаюць

Саракі – гэта не проста свята, а цэлы комплекс старажытных рытуалаў і абрадаў. Традыцыйна Саракі называлі Дзень саракі пакутнікаў. У народзе лічыцца, што ў гэты дзень зіма заканчваецца, вясна пачынаецца, дзень з ноччу мараецца – раўняецца. На Клімавіччыне заўважлі: за колькі дзён да Саракі прыляцяць птушкі, столькі пасля Саракі яны і пасяджаць. Верылі таксама, што ў гэты дзень з цёплых краінаў прылятаюць сарак розных птушак, а першы з іх – жаўрук.

22 сакавіка звычайна сеялі памідоры на расаду. Майстравалі арэлі з вярвак і вешалі іх на гумне. Дзеці імкнуліся разгайдацца як мага вышэй: хто вышэй узляціць, у таго ў сям’і лён будзе даўжэй. Прыкмячалі, на які дзень тыдня прыпадае свята – пазнай у гэты ж дзень пачыналі саджаць бульбу.

Дзень саракі пакутнікаў часта лічылі пачаткам вясны, але ён заўсёды папярэднічаў ранішнім замаразкам: прыкмячалі, што сапраўднае вясновае цяпло наступіць толькі праз 40 дзён. Казалі таксама, што калі ў гэты дні замаразкі, лета будзе цёплае.

На Саракі звычайна яклі птушак з цеста – не менш за 40. Іх стараліся ляпіць з распраўленымі крыльцамі, нібыта птушкі ляцяць. Дзеці ж хадзілі

у гэце свята згодна з народнымі традыцыямі: расчыняць цеста, наліпаць жаўрукоў, сляжуць іх у печы, а затым пададуць на стол.

У сям’і Аляксандра Галкоўскага з вёскі Судзілы так робяць кожны год. У Людмілы Галкоўскай такі рэцэпт цеста:

– Я беру гранёную 200-грамую шклянку агурочнага расолу, сланечнікавага алею, цукру і чатыры шклянкі мукі. Атрымліваецца смачнае хрумст-

Валянціна Багуцкая

кі. Пры гэтым успамінаюць бабулю Аляксандра Мікалаевіча Марыю Слесараву.

– Бабуля выпякала самых прыгожых птушак у ваколіцы, – упэўнены Аляксандр Мікалаевіч.

Раней выпечаных птушак насаджвалі на галінкі. Дзеці беглі з імі ў поле на ўзвышанае месца і запрашалі жаўрукоў і вясну. Для гэтага існавалі спецыяльныя песенькі-вяснянкі. Ім сваіх унукаў навучыў А. Галкоўскі.

У сям’і Валянціны Багуцкай з вёскі Сідараўка таксама памяталі пра традыцыю продкаў. Не забылася пра іх і Валянціна Андрэюна.

– Бабуля распавядала, што з дапамогай печаных птушак выбіраўся сямейны сейбіт, – кажа жанчына. – Для гэтага ў аднаго «жаўрука» клалася манетка, а ўсе мужчыны ў сям’і выбіралі сабе печаную птушку. Каму манетка даставалася, той і раскідаў першыя прыгаршчы зярнятаў пад час сябу.

В. Багуцкая распавядала, што ў іх вёсцы заўсёды паўтаралі прыказкі: «На Соракі пакутнікаў саракі саракі птушак вясну нясуць» і «Жаўрук за сабой саракі птушак прывёў».

Калі ў Валянціны Андрэюны з’явілася свая сям’я, яна разам з дзецьмі кожны год выпякала птушак. Таццяна, Міхаіл і Мікалай з задавальненнем дапамагалі маці рабіць з цеста птушак, прычым кожны на свой манер. Потым усёй сям’ёй пілі чай.

Клімаўчанка Вольга Патапава штодня частуе сваіх родных выпечкай – піражкамі, печывам, кексамі, рулетамі і тартамі. На Саракі Вольга Мікалаевіча з дачкой Насцяй частуюць сваіх мужчынаў печывам у выглядзе птушак, якое абавязкова пакрываюць шакаладнай глазурай.

Дзіцінства Ніны Курносавай прайшло ў вёсцы Свірэль. Жанчына памятае, як яе маці і бабуля штогод 22 сакавіка выпякалі з цеста жаўрукоў. Цяпер Ніна Уладзіміраўна працуе бібліятэкарам гарадской бібліятэкі № 3, у зону абслугоўвання якой

уваходзіць дзіцячы садок «Івушка».

– Сумесна з бібліятэкай да свята птушак мы рыхтуем цікавыя мерапрыемствы, – распавядае загадчык дзіцячага садка Галіна Трацякова. – У тэатрызаваанай форме знаёмім нашых выхаванцаў са святам Саракі. Чытаем вершы, сляваем песні, а потым п’ем гарбату з печанымі птушкамі.

А вось удзельнікі Старадзедзінскага фальклорнага ўзорнага калектыву «Астраначка» працягваюць традыцыю сваіх аднавяскоўцаў.

– Разам з дзецьмі мы па крупінках аднавілі абрадавакня вясны і святкаванне Саракі, – кажа кіраўнік калектыву Ала Скоцкая. – Абапіраліся на расповеды Зінаіды Асіпенкі і Галіны Брыкавай.

Сёстры Марыя, Дар’я, Наталля і Кацярына Кірпічэнкі, Таццяна Крыўцова, Даніла Грышукевіч, Вадзім Грузянкоў і Дзмітрый Сцелькін ужо не раз прадстаўлялі вясновае абрадавакня на суд журы – і раённага, і абласнога. Пад песні, што былі запісаныя ад старажылаў, падлеткі выходзяць у поле і кладуць на абрус птушак, якія сімвалізуюць жаўрукоў. Затым падкідаюць іх уверх і гукуюць вясну. Сёлета клімавіцкія падлеткі паўтарылі старажытны абрад. Спадзяемся, вясна іх пачула, і хутка надыйдзе доўгачаканае цяпло.

Дар’я ЭВЕРС,
дырэктар Клімавіцкага
раённага музея
Фота аўтара

Галіна Галкоўская з унукамі

па сваяках і слявалі вясновыя песні, за што іх частавалі выпечанымі «жаўрукамі». Таксама ляпілі 40 галушак у выглядзе яек, а потым кожны дзень па адной аддавалі іх жывёле.

У нашым раёне яшчэ застаўся старажылы, якія сустрака-

кае печыва, – кажа Людміла Аляксандраўна.

У выпечцы птушак удзельнічаюць усе. Хтосьці лепіць сучасных жаўрукоў, хтосьці – з «шалікамі», а хтосьці проста завязвае цеста ў вузел – атрымаецца пацешныя птуш-

Старадзедзінскі калектыў «Астраначка»

Вольга Патапава з дачкой Настяй

«Краязнаўчая газета»:
700 нумароў за 15 годоў

З «Краязнаўчай газетай» я пазнаёмілася ў 2004 годзе, калі прыйшла на працу ў Клімавіцкі раённы краязнаўчы музей. Тут гэтае выданне вылісвалі. Калі фінансаванне музея зменшылі, я пачала вылісваць «Краязнаўчую газету» за свае сродкі. І цяпер я пастаянна сябра гэтага выдання. Часцяком прывозіла яго бацькам, і яны знаходзілі для себе цікавую інфармацыю.

Мой бацька, Аляксандр Галкоўскі, вядомы ў раёне краязнаўца. Яму падабаецца мова, на якой напісаныя матэрыялы. Вельмі імпануе, што ўжываецца шмат дыялектных слоў, якія жывуць у той ці іншай мясцовасці нашай краіны. А ён нямагла падарожнічаў па Беларусі, ведае мноства слоў, якіх няма ў слоўніках.

Газета непасрэдна дапамагае мне ў маёй працы. Гэта своеасабліва краязнаўчая энцыклапедыя Беларусі, якая пастаянна абнаўляецца. Тут можна знайсці цікавыя мерапрыемствы, што праводзяцца музеямі, бібліятэкамі, клубамі ды іншымі ўстановамі.

Цікава даведацца пра знакамітых землякоў з глыбінкі. Прыемна чытаць матэрыялы супрацоўнікаў Клімавіцкага музея, а таксама нашых калегаў з іншых рэгіёнаў. Жадаю супрацоўнікам «Краязнаўчай газеты» новых поспехаў, актыўных падпісчыкаў і цікавых матэрыялаў. Хацелася б, каб газета выходзіла два разы на тыдзень, але, вядома, гэта залежыць ад грамадзянаў нашай краіны. Калі нас будзе болей у шэрагах падпісчыкаў, то мая мара, мабыць, здзейсніцца.

Дар’я ЭВЕРС,
дырэктар Клімавіцкага краязнаўчага музея

Ці грывне яшчэ адзін Гром у Беларусі?

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Ансамбль з'яўляецца ініцыятарам і заснавальнікам шэрагу фестываляў, прысвечаных прапагандае традыцыяў выканання на розных народных музычных інструментах. Ужо два дзесяцігоддзі ў Крупіцах ладзяць раненны фестываль юных цымбалістаў «Спеў дуброў», заснаваны ў гонар народнага артыста СССР Іосіфа Жыновіча, стваральніка беларускіх канцэртных цымбалаў.

сакавіка 2018 г. Вялікая падрыхтоўчая праца па яго арганізацыі выкананая жонкай і паслядоўніцай У. Грома – дырэктарам Крупіцкай дзіцячай школы мастацтваў Зояй Макараўнай. Былі адабраныя канцэртныя нумары, распрацаваны сцэнар, падрыхтаваны відэафільм з архіўных запісаў пра традыцыі выканальніцтва на народных духавых інструментах і музыкаў У. Грома, Івана Будакава, Вячаслава

Яна ўжо мае спэцыяльны досвед і нават выступала як салістка з Нацыянальным акадэмічным аркестрам народных інструментаў Рэспублікі Беларусь імя І. Жыновіча на галюўнай сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Эстафету перанялі дэбютанты – маладыя выканаўцы на беларускіх дудках у складзе фальклорнага ансамбля «Чароўныя гукі» Міханаўіцкай ДШМ Мінскага раёна, якія займаюцца пад кіраўніцтвам Руслана Нусова. Іх запальнае выкананне народных песень «Зайграй жа мне, дударочку» і «Ах ты, дудка мая» ў апрацоўцы У. Грома не пакінула ў зале аб'якавых.

Хлопцы з фальклорнага ансамбля «Самогуды» Маладзечанскай ДШМ на чале з кіраўніком Сяргеем Яруком пацешылі лірычным шматгалосем жалеек у народнай песні «У зялёным лузе каліна стаяла» ў апрацоўцы Аляксандра Крамка і рытмічнай танцавальнай «Скакухай» Ігара Мангушава. Птушыныя галасы і пералівы альпійскага ражка можна было пачуць у музыцы вальса «Спатканне» (апрацоўка У. Грома), які выканалі дзяўчаты ансамбля акарынаў гімназіі № 14 Мінска. Пад пяшчотны голас жалеікі гукі вясну жаночы народны гурт аўтэнтчных спеваў «Жураўка» Крупіцкага цэнтры культуры Мінскага раёна (кіраўнік – Зоя Гром). Прадэманстравалі сваё майстэрства выканання на дудзе і дудцы сольныя выканаўцы Дзяніс Сухі і Сяргей Ярук.

Са сваім рэпертуарам пазнаёмлі ўдзельнікі народнага сямейнага ансамбля «Жывіца» з аграгарадка Бор Пухавіцкага раёна, у складзе якога 9 удзельнікаў, у тым ліку муж і жонка Юры і Наталія Крывашэй, іх сын Юры (грае на сямі музычных інструментах), сястра Юрыя Пятровіча Тацяна Крывашэй, стрыечны брат Тацяны і Юрыя Сяргей Шаткунец. Ансамбль, які з 2016 г. мае званне народнага, збірае і выконвае песні, танцы і абра-

ды з мясцовай фальклорнай спадчыны. Майстэрства ігры на дудзе і жалеіцы ў «Беларускіх найгрышах» Васіля Купчыненкі падзяліўся малады кіраўнік ансамбля Ю. Крывашэй.

Сямейная пара прафесійных музыкаў Трамбіцкіх – цымбалістка Вольга і Канстанцін (традыцыйныя духавыя) – у 2011 г. заснавала народны ансамбль інструментальнай музыкі «Кросны», у складзе якога таксама выкладчыкі Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў.

Гарачымі апладзісмантамі віталі глядачы гаспадароў фестываля народны ансамбль танца «Крупіца». Даспадобы прыйшліся фрагменты каляндра абраду ад народнага ансамбля аўтэнтчных спеваў «Жураўка», інструментальны найгрыш «Скакухай» і беларуская народная песня «Ах ты, дудка мая!» ад трыа музыкаў на чале з салістам Сяргеем Лісіцам. Глядачы атрымалі асалоду ад выступлення мэтаў традыцыйнай духавой музыкі – капэлы народных духавых інструментаў «Гуды» БДУКіМ пад кіраўніцтвам І. Мангушава, якія прапанавалі лірычную народную мелодыю «Чырвоная калінушка» ў апрацоўцы кіраўніка і яго захапляльную танцавальную п'есу «Хто так танча?»

Напрыканцы пацешылі сваім майстэрствам легендарны «Дударыкі» – узорны і

ры ўсіх чакала святочная вясчара і фольк-дэскатка з музыкамі і танцорамі этнасуполкі БДУКіМ. Свята ўдалося! Канцэрт такога ўзроўню па праве заслугоўвае шырайшай, агульнаацыянальнай сцэны, вялікай глядацкай аўдыторыі і трансляцыі па цэнтральным тэлебачанні.

Ці дасягнуты мэты фестываля? Часткова – так. Творчая спадчына У. Грома не пільца на бібліятэчных паліцах, яна жыве і гучыць у навучальных класах і на канцэртных сцэнах. На базе музея народных інструментаў, створанага з ініцыятывы творцы, функцыянуе навукова-творчая лабараторыя «Беларускія народныя музычныя інструменты». Выканальніцкія школы ёсць – збольша гэта мастацкія калектывы са складам выканаўцаў усіх узростаў груп. У межах сваіх калектываў музыкі займаюцца ўдасканальваннем майстэрства. З сувязямі ў час інтэрнэту праблемаў няма. Дык чаго не стае?

На думку аўтара гэтых радкоў, у крупіцкім фестывалі ёсць слабое месца – пошук і падтрымка маладых таленавітых выканаўцаў, перайманне мясцовых традыцыяў выканання. У праграме фестываля адсутнічае адукацыйны складнік: няма майстар-класаў, падвядзення і абмеркавання вынікаў. Можна было б правесці круглы стол, на якім па-

Каляндры абраду ад народнага ансамбля «Жураўка»

З 2015 г. на сцэне цэнтры культуры збіраюцца выканаўцы на традыцыйных духавых інструментах для ўдзелу ў фестывалі «Грай, музыка, грай!», створанага для захавання творчай спадчыны У. Грома, пошукі і падтрымку маладых таленавітых выканаўцаў, развіцця выканальніцкіх школаў і ўдасканалення выканальніцкага майстэрства, устанавлення творчых сувязяў паміж аматарскімі і прафесійнымі калектывамі.

Першы фестываль выканаўцаў на народных духавых інструментах сабраў разам з мясцовымі народнымі калектывамі сталічных прафесіяналаў, сярод якіх ансамбль старажытных пастуховых труб «Festivo» Саюза музычных дзеячаў Беларусі, капэла беларускіх народных духавых інструментаў «Гуды» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў (БДУКіМ), многіх дзеячаў мастацтва, майстроў па вырабе народных музычных інструментаў. Сталічныя навучальныя ўстановы прадстаўлялі таксама навуцэнцы дзіцячай школы мастацтваў № 19 і гімназіі № 14. Фестываль заявіў пра сябе, добра «прагучаў», атрымаў станоўчыя водгукі і высокую адзнаку прафесіяналаў.

Чарговы фестываль праішоў на сцэне Крупіцкага цэнтры культуры імя У.М. Грома 3

Пратасевіча, Івана Лячкоўскага, Уладзіміра Пузыню, Віктара Кульпіна і інш., знойдзеныя спонсары. На свята запрасілі народнага артыста БССР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР і прэміі «За духоўнае адраджэнне», мастацкага кіраўніка Нацыянальнага акадэмічнага аркестра народных інструментаў Рэспублікі Беларусь імя І. Жыновіча прафесара Міхаіла Казінца, кіраўнікоў навучальных мастацкіх устаноў і калектываў.

Пачатак фестываля паводле традыцыі абвясцілі гукі пастуховай трубы. Першай на сцэну выйшла Лізавета Крыгер, лаўрэат міжнародных конкурсаў, выхаванка Дзяржынскай дзіцячай школы мастацтваў (настаўнік Уладзімір Радзевіч).

Міхаіл Казінец і Дзяніс Сухі

заслужаны аматарскі калектыву сталічнай гімназіі № 14 на чале з заслужаным дзеячам культуры Рэспублікі Беларусь Дамітрыем Ровенскім, якія падаравалі «Крупіцкую полку».

Усім калектывам і асобным выканаўцам М. Казінец уручыў дыпломы ўдзельніка фестываля. У фае цэнтры культу-

слушаць як кіраўнікоў калектываў, так і выканаўцаў, акрэсліць кола праблемаў, абмеркаваць і вызначыць накірункі іх вырашэння.

У краіне ёсць вельмі ўдалы прыклад сістэмнай працы ў гэтым накірунку – рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва «Берагія». Для развіцця ідэяў фестываля традыцыйнай духавой музыкі трэба ўлічваць і рэчышча «Берагія», што прадугледжвае сістэмнаю працу па перадачы традыцыяў, конкурсныя адборы розных узроўняў, майстар-класы і інш. У праграме фестываля можна вылучыць асобную намінацыю ў падпраграме «інструментальнае выканальніцтва». А далей – толькі праца на мясцовых узроўнях.

Наталія КУПРЭВІЧ
Фота аўтара
Большы фота – на сайце bfk.by

«Стай Мікола Нікановіч слаўным песняром...»

Зацікавілася вашай газетай, якая так яскрава адлюстроўвае гістарычныя падзеі нашай краіны, змяшчае артыкулы і нарысы аб жыцці і дзейнасці таленавітых жывапісцаў, майстроў, вучоных, пісьменнікаў. Рызыкнула зрабіць і свой унёсак у выданне: хачу распавесці пра яшчэ аднаго, чамусьці забытага ўсімі беларускага пісьменніка, рэпрэсаванага ў 1933 г. і высланага за межы Беларусі. Гэта Мікола Нікановіч, які нарадзіўся 2(15) красавіка 1902 г.

Малавядомым ён апынуўся, мабыць, таму, што яго творы, надрукаваныя і рукапісныя, якія займаў поўнае месца ў літаратуры 1920 – 1930-х гг., былі амаль поўнаасця знішчаны пад час арышту яго як «ворага народа». М. Нікановіч прапаў без вестак пад час вайны на тэрыторыі Чэхаславакіі ў 1944 г., удзельнічаючы ў баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. І толькі пасля яго пасмяротнай рэабілітацыі выйшла невялікая кніжка «Летнім днём» (1960) з прадмовы Яна

Скрыгана, а значна пазней, у 1985 г., – кніга «Светлая даль» з прадмовай Міхася Мушынскага.

На жаль, чамусьці ні ў друку, ні па тэлебачанні (на канале «Беларусь-3») побач з такімі асобамі, як Пятрусь Броўка, Васіль Каваль, Кузьма Чорны, Міхась Чарот, Максім Гарэцкі, Максім Лужанін і іншыя, імя М. Нікановіча не згадваецца – пры тым, што ўсе гэтыя людзі

былі звязаныя моцным сяброўствам, супрацоўнічалі, уваходзілі ў склад Саюза пісьменнікаў, былі аб'яднаныя агульнай ідэяй, з'яўляліся паплечнікамі.

Чаму мяне ўзрушылі гэтыя абставіны? Справа ў тым, што я ўнучатая пляменніца М. Нікановіча па мацярынскай лініі, валодаю інфармацыяй (на жаль, небагатай) пра яго жыццё і фотаздымкі. Цяпер жыў у ўёсцы Кляннік, дзе стаіць яшчэ хата, у якой нарадзіўся пісьменнік, а ў мясцовай школе ўшаноўваецца памяць пра яго.

Вёску Кляннік разам з Міколам наведвалі яго сябры-пісьменнікі і нямала знайшлі тут матэрыялаў для сваіх твораў. У 1960 – 1970-я гг. сюды прыязджаў на адпачынак паэт Казімір Камейша, сябра майго брата Леаніда Дзеркача (на той час дыктара беларускага радыё). К. Камейша нават напісаў верш «Кляннік», які ўвайшоў у адзін з яго зборнікаў. Я таксама пішу вершы, час ад часу друкуюся. Адзін з вершаў прысвечаны М. Нікановічу.

*Нарадзіўшыся вясною, красавіцкім днём,
Стай Мікола Нікановіч слаўным песняром.
Дар пісьменніцкі ад Бога, мабыць, атрымаў,
Беларускай мовай роднай ён не пасарджаў.
Шлях пачаўшы ад вытокаў чыстых капляжоў,
Праз усе выпрабаванні па жыцці прайшоў.
Як прыроду абуджаюць з выраў шпакі,
Пабудзіў мастацкім словам свае Кляннікі.
Ад пануючай галечы выйсеце тут шукай,
Праветнай вёску бацьчы назаўжды жадаў.
Паваяў, любіў бязмежна родны свой куток,
Пры сустрэчы з сялянінам кланяўся здалёк.
Трапным словам уздымаў ён партызан-байцоў
Супраць польскіх беланаяў. Поплец з ім ішоў.
Памяць горкая дытуче цяжкія забы –
Абараняў Міколы творчыя шляхі.
Ён, асуджаны дзяржавы, якую ўздымаў,
«Ворагам» яе прызнаны, пакараным стай.
І няма выратавання ад таго клійма.
У Радзімы апраўданна перад ім няма.
Згублена жыццё без вестак на шляхах вайны.
Бессмяротнай застаецца творчасць праз вякі.*

Югенія ДЗЯРКАЧ, аг. Кляннік, Сталыціцкі раён

«Краязнаўчая газета»: 700 нумароў за 15 гадоў

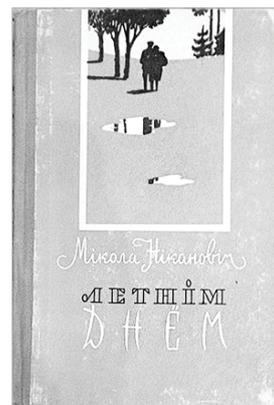
Добры дзень, паважаная рэдакцыя «Краязнаўчай газеты». Прыміце шчырыя віншаванні з нагоды выхаду юбілейнага 700-га нумара газеты і 15-годдзя з дня выхаду яе першага нумара. «Краязнаўчая газета» для мяне – гэта, першае, крыніца ведаў аб гісторыі культуры Беларусі. Я паважаю выданне, за тое, што ў наш няпросты час газета друкуецца на роднай мове. Сапраўды, як пісаць пра нацыянальную культуру, беларускіх літаратараў, мастакоў, апісваць традыцыі беларускага народа на рускай мове? Магчыма, каб газета друкавалася на дзвюх мовах, то і пашырылася б кола чытачоў, але гэта быў бы ўжо не «Краязнаўчая газета». Дзякую вам за гэта.

Для мяне як бібліятэкара вельмі важна, што на старонках выдання з'яўляюцца артыкулы пра літаратараў і падзеі літаратуры і бібліятэчнага жыцця краіны. Як гаспадыню, мяне цікавяць матэрыялы пра традыцыйную кухню беларусаў, этнабатанічныя нататкі, рубрыка «Агрэсідзіба па-беларуску». Як дапытлівы чалавек, я папаўняю свае веды, знаёмячыся з «Малой краязнаўчай энцыклапедыяй». Асабліва мне цікава чытаць пра вядомыя гістарычныя асобы, якія былі сапраўднымі патрыётамі Беларусі. Гэтыя імяны заслужваюць таго, каб яны не былі забытыя.

«Краязнаўчая газета» – адна з той невялікай колькасці перыядычных выданняў, якой я цікаўлюся, з якой я заўсёды чакаю сустрэчы. Свежы нумар газеты не залежваецца ў чытальнай зале бібліятэкі. Як правіла, ён знаходзіцца «на руках» у чытача, і гэта радуе... Я жадаю вам, паважаная рэдакцыя, і далей несці, смела і ўпэўнена, святло беларускай, нацыянальнай традыцыі, роднай мовы да нас, удзячных чытачоў, каб колькасць падпісчыкаў расла з года ў год, каб газета не выжывала, а дастойна працавала, і на яе старонках з'яўляліся новыя і цікавыя матэрыялы. Буду вельмі рада, калі нашае супрацоўніцтва працягнецца. Здраоўя, дара і Божай Спагады вам і вашым сем'ям.

*3 павагай,
Таццяна МАЛЯЎКА, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу
Ганцавіцкай цэнтральнай раённай бібліятэкі*

Вялікдзень у творах беларускіх пісьменнікаў

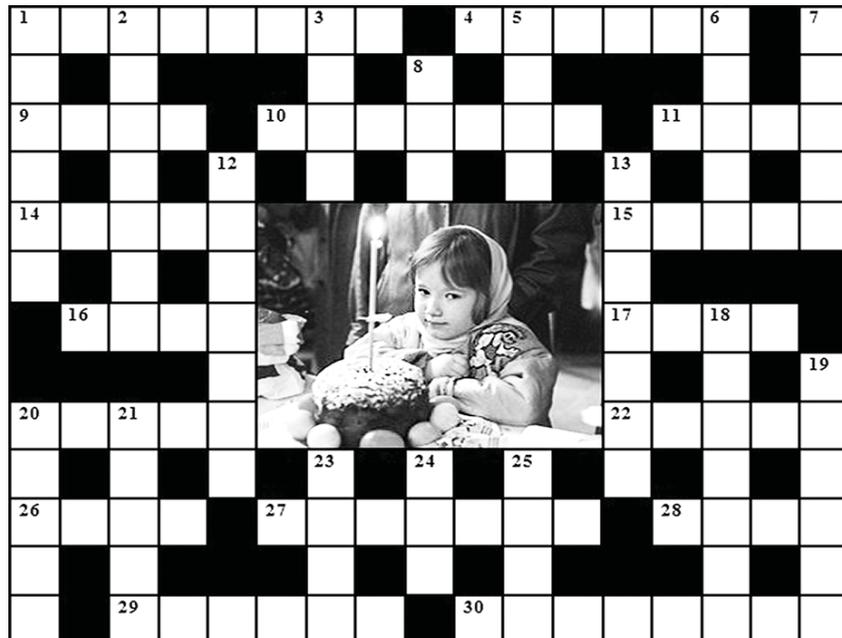
Уздоўж

1. «Што так, як Бог ускрыжываны, // уваскрэсне наша ...!». З верша Л. Геніюш «Хрыстос уваскрэс!». 4. «Наперад на ...! // Хай злое ўсё дрогне. // Вясна ўжо на свеце, – Хрыстос уваскрэс!». З верша Янкі Купалы «Вялікдзень». 9. Беларуская багіня вяснова-летняй урадлівасці і алякунка шлюбавы. 10. ... шчаслівая, калі на Вялікдзень неба бясхмарнае (прыкм.). 11. «Хрыстос уваскрэс! – і ўваскрэсае // ... што смутная была». З верша Р. Барадуліна «Евангелле ад мамы». 14. «І ўжо пад вечар сама хата // Была прылучана да ...». З паэмы Якуба Коласа «Новая зямля». 15. Адзінка вымярэння часу. 16. Адзенне святара. 17. Крэдытная ўстанова. 20. Раніца. 22. «Пасхальнае...». Апавяданне В. Быкава. 26. Пудзіла, якое на Вялікдзень нашыя продкі спальвалі або тапілі. 27. «Вялікдзень, // Вялікдзень – Цудоўнейшы дзень! // Як ... ўздыдзе, // Адсунцаца ценць». З верша А. Вольскага «Вялікдзень». 28. «А вясна на ліры ... Хрысту іграе, // Гожа прыбрае

краскамі зямлю». З верша С.Новіка-Пеюна «На Вялікдзень». 29. «Мілья, мілья сінія кветкі, // светлай вясны ўлюблёныя ...». З верша Н. Арсенневай «Пралеска». 30. Тыпавы ўзор, мадэль.

Уноперак

1. Агароджа з точаных фігурных слупкоў. 2. «Напрадвесні плачучы ... // Ручаны звоняць напрадвесні». З верша У. Някляева «Красуня-вясна». 3. «Так, Плашчаніца – гэта першы // мой бел-чырвона-белы ...». З верша А. Бембеля (Зыньча) «Хрыстос і Айчына». 5. Краіна ў Лацінскай Амерыцы, якой належыць востраў Пасхі ў Ціхім акіяне. 6. Член манаскага каталіцкага ордэна «Таварыства Ісуса». 7. «... вяртаюцца дамоў – // Не вабіць іх далёкі вырай». З верша Алеся Салаўя «Домік у Менску». 8. Слухай, дуброва, што ... гаворыцца (прыкм.). 12. Пеўчая птушка, якая, паводле павер'я, пачынае спяваць пасля велікоднага царкоўнага звону. 13. Добраўпарадкаваны дом гарадскога

тыпу. 18. Кажан. 19. Уладальнік вялікіх багаццяў. 20. Прыстасаванне для сотаў у вуллі. 21. «Казаў анёлам Гасподзь Магутны: // «Гэй, дайце званы

сярод нябёс, // Што беларускі ... пакутны // Уваскрэс!» Хрыстос уваскрэс!» З верша Змітрака Бядулі «На Вялікдзень». 23. Дзярэ каза лазу, а

... казу, а мужык воўка, а поп мужыка (прыкм.). 24. Стагоддзе. 25. Невялікі манастыр у глухой мясцовасці.

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ

Красавік

- 16 – Сурскі Алег Аркадзевіч** (1928 – 2012), мастацтвазнаўца, журналіст, мастак, які стаяў каля вытокаў школы беларускай мастацкай крытыкі, адзін з першых у Беларусі займаўся пытаннем тэхнічнай эстэтыкі – 90 гадоў з дня нараджэння.
- 17 – Ліўшыц Марк Навумавіч (Мордух Насонавіч;** 1918, Рэчыца – 1997), заслужаны архітэктар Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.
- 18 – Антук Крыніца** (сапр. **Ждановіч Антон Паўлавіч;** 1898 – 1937), акцёр тэатра, адзін з заснавальнікаў і вядучы акцёр Першага беларускага таварыства драмы і камедыі – 120 гадоў з дня нараджэння.
- 18 – Румянцава Любоў Рыгораўна** (1943), актрыса, заслужаная артыстка Беларусі, узнагароджаная ордэнам Францыска Скарыны (2008) – 75 гадоў з дня нараджэння.
- 19 – Гарбацэвіч Васіль Савіч** (1893, Пухавіцкі р-н – 1985), драматург, адзін з пачынальнікаў беларускай драматургіі, педагог, заслужаны настаўнік Беларусі – 125 гадоў з дня нараджэння.
- 20 – Іасафат Булгак** (свецк. **Ігнацій;** 1758, Слонімы пав. – 1838), грэка-каталіцкі царкоўны дзеяч – 260 гадоў з дня нараджэння.
- 21 – Мікола Аляхновіч (Мікалай Мікалаевіч;** 1903, Барысаў – 1959), беларускі літаратурны крытык – 115 гадоў з дня нараджэння.
- 23 – Паслядовіч Аляксандра Ануфрыеўна** (1918, Мінск – 1988), графік, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.
- 23 – Марозава Марыяна Генадзьеўна** (1958, Дзяржынск), кампазітар, педагог, уладальніца знака Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь «За ўклад у развіццё культуры Беларусі» (2010) – 60 гадоў з дня нараджэння.
- 24 – Мінская праслаўная епарыя** (1793), адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка Беларускай Праваслаўнай Царквы – 225 гадоў з часу ўтварэння.
- 26 – Арлоўскі Яўстафі Філарэтавіч** (1863, Валожынскі р-н – 1913), беларускі краязнаўца, гісторык, педагог – 155 гадоў з дня нараджэння.
- 28 – Шымко Тамара Іванаўна** (1928, Мінск), артыстка оперы, педагог, народная артыстка Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.
- 30 – Барышаў Гурыі Іларыёнавіч** (1928 – 2001), тэатразнаўца, мастацтвазнаўца, драматург, педагог, лаўрэат тэатральнай прэміі імя Кандрата Крапівы (1994) – 90 гадоў з дня нараджэння.

Сябры!

Не забывайцеся, калі ласка, на своечасовую падпіску! Райце газету сябрам і калегам

У тэатры «Зьніч»

9 і 10 красавіка глядачоў чакаюць на вялікім манаспектаклі «**Дзівосныя авантуры паноў Кубліцкага ды Заблоцкага**» Пятра Васючэнка і Сяргея Кавалёва. Вячаслаў Шакалідо раскажа казку пра двух паноў, якія нічога не хацелі рабіць, толькі елі ды пілі. Гаспадарка іх заняпала, і пайшлі паны ў свет лепшай долі шукаць...

Увечары **9 красавіка** на сцэне паэтычна-драматычны манаспектакль «**Красёныцы жыцця**» паводле паэмы Якуба Коласа «Новая зямля» – сапраўднай энцыклапедыі народнага жыцця. Яе галоўны герой Міхал нарадзіўся, вырас і жыў на зямлі, якую не проста разумеў і любіў – якой дыхаў, з якой зрадніўся, якую жадаў назваць сваёй. Але няўмольны лёс накіраваў інашэ... Цяжкая была дарога гэтага чалавека, аднак ён не губляў веры ў яе шчаслівае завяршэнне.

Выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Аляксей Кашпераў, аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева. У спектаклі гучаць народныя мелодыі і песні «Дарогі» кампазітара Алега Залётнева.

11 красавіка глядачы ўбачаць музычна-драматычную прыпавесць «**Пачакай, сонца!**» паводле рамана ў вершах «Маруся Чурай» Ліны Кастэнка і вершаў Ніны Маціш. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева, кампазітар – Алег Залётнёў.

Манаспектакль распавядае пра ўкраінку Марусю Чурай, вядомую ў народзе сваімі песнямі, з якімі Украіна не развіталася ні ў горы, ні ў радасці. Геройна спектакля асуджаная за ненаўмыснае зойства свайго жаніха, і толькі слова Багдана Хмяльніцкага ратуе жыццё Марусі.

Увечары **12 красавіка** будзе ісці паэтычны манаспектакль «**Не пракалівай, што я люблю**» паводле вершаванага рамана Ніла Гілевіча «Родныя дзеці». Даследчык беларускага фальклору і побыту, тонкі знаўца жывой народнай гаворкі, Н. Гілевіч стварыў своеасаблівую паэтычную сюіту, дзе гарманічна зніталіся гумарыстычныя ноты і шчымлівая музыка кахання, дзе чуюцца напевы роднай зямлі... На сцэне гэта перадаў выканаўца Мікалай Лявончык. Аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева.

Музычнае суправаджэнне Дар'і Неўмяржыцкай (цымбалы).

19 красавіка будзе ісці прэм'ерны манаспектакль «**Мама**» паводле фантастычнай п'есы чэшскага драматурга Карэла Чапэка і вершаў народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна, якія ён прысвяціў сваёй маці. Чым чалавек трымаецца ў жыцці? Што дапамагае яму выжыць пад час катастрофы? Толькі сапраўдныя каштоўнасці: спагада, надзея, вернасць, абавязак – і любоў, якая застаецца, нават калі нашых родных ужо няма побач. І вось вакол мамы Далорэс збіраюцца яе сыны – урач Ондра, лётчык Іржы, Карнэль, Пётра і малодшы Тоні, які піша вершы...

Аўтар інсцэніроўкі, рэжысёр-пастаноўшчык, выканаўца – Галіна Дзягілева. Мастак-пастаноўшчык – Андрэй Меранкоў, кампазітар – Алег Залётнёў.

23 красавіка для дзіцей пакажуць манаспектакль «**Мой маленькі прыні**» паводле твора Антуана дэ Сент-Экзюперы ў перакладзе Ніны Маціш. «Зоркім можа быць адно толькі сэрца», – так казаў маленькі хлопчык, які прыляцеў на Зямлю з астероіда, каб знайсці сябра. Але апынуўся ён у пустыні...

Аўтар інсцэніроўкі, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева, выканаўца – Раіса Астрадзінава.

Увечары **25 красавіка** адбудзецца прэм'ера драматычнага манаспектакля «**Кроткая**» паводле аднайменнай апавесці Фёдора Дастаеўскага. Спектакль перадае атмасферу Дзяржынска канца XIX стагоддзя, у ім раскажана гісторыя – сямейная, спавядальная. Гісторыя пра тое, як складана бывае пачуць адно аднаго, пра сутыкненне двух самалюбстваў і страчаную магчымасць кахання...

Рэжысёр-пастаноўшчык, аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Вячаслаў Шакалідо, кампазітар – Алег Залётнёў, сцэнограф – народны мастак Беларусі Барыс Герлаван.

Спектаклі праходзяць у тэатральнай зале Культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскай тэлефоне: 331-75-53.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПАРТЫЗАНСКАЯ МАСТАЦКАЯ САМАДЗЕЙНАСЦЬ – творчасць аматараў мастацтва, што разгарнулася ў Беларусі ў час Вялікай Айчыннай вайны ў партызанскіх атрадах, брыгадах, злучэннях на тэрыторыі партызанскіх зонаў. Садзейнічала выхаванню патрыятызму, палітычнай свядомасці партызанаў і насельніцтва на акупаванай тэрыторыі, мабілізоўвала на барацьбу з ворагам. Калектывы мастацкай самадзейнасці партызанаў існавалі ў форме агітбрыгадаў, агітатрадаў, мастацкіх ансамбляў і інш. Прынцыповай розніцы паміж імі не было. У праграме выступленняў усіх гэтых агіткалектываў – партызанскія песні, прыпеўкі, танцы, музычныя нумары, байкі, вершы, сатырычныя сцэнікі, урыўкі з драматычных п'есаў, акрабятка.

Першы вядомы канцэрт парты-

занскай мастацкай самадзейнасці адбыўся ў Гомельскім партызанскім атрадзе ў канцы верасня 1941 г. У многіх партызанскіх калектывах з'яўляліся песні, якія стваралі мясцовыя аўтары – паэты і музыкі (вядома больш за

20 аўтараў напеваў і прыкладна 60 аўтараў тэкстаў). Дзейнасць партызанскіх мастацкіх калектываў актывізавалася ў 1943 г. Амаль усе буйныя партызанскія брыгады і асобныя атрады мелі самадзейныя гурткі, агіткалектывы, агітбрыгады. У партызанскіх зонах вядомыя таксама калектывы мастацкай самадзейнасці цывільнага насельніцтва (гурток у в. Карпілаўка Лагойскага р-на, маст. кіраўнік настаўніца М. Васілевіч з брыгады «Штурмавая» і

інш.). Найбуйнейшы партызанскі агіткалектыў – агітатрад імя Горкага – пасля вайны прадаваў пад назвай Партызанскі ансамбль Вілейскай вобласці, у 1945 г. рэарганізаваны ў прафесійны Маладзечанскі абласны ансамбль песні і танца.

ПАРТЫЗАНСКИ ФАЛЬКЛОР – вусна-паэтычныя творы, складзеныя беларускім народам у гады Вялікай Айчыннай вайны на часова акупаванай нямецка-фашысцкімі захопнікамі тэрыторыі. У іх выказвалася нянавісць да акупантаў і вера ў перамогу, услаўляліся подзвігі народных месціцаў. Асабліва папулярнымі былі партызанскія песні, прыпеўкі, анекдоты, прымаўкі і прыказкі. Бытавалі таксама легенды, сказі, казкі. Характэрныя асаблівасці многіх твораў таго часу – мастацкае адлюстраванне подзвігаў рэальных народных герояў К. Заслонова, С. Каўпака і інш. У казках, легендах, апавяданнях пра іх сапраўдныя жыццёвыя факты нярэдка спалучаліся з выдуманымі і падаваліся як рэальныя.

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)